

Társas játékok.

Minden madár repül. A társaság körül üli az asztalt a mindenki két kezét az asztalon tartja. A játékvezető elkezd: „Minden madár repül!” Erre a játszóknak fel kell emelni kezeiket a repülést jelképezve. A játékvezető folytatja: „A fecske repül!” „A gólya repül!” „A veréb repül!” stb. — Minden egyes kijelentés után a kezeknek fel kell emelkedni. De a játékvezetőnek közbe-közbe jogában van ilyen kijelentéseket is tenni: *A macska repül!* „*A torony repül!*” stb. és ő maga csak úgy felemeli a kezét, mint a madarak említésénél; aki azonban ezeknél utánozza, az zálogot ad. — A játék minél élénkebben megy, annál több tévedésre és így nevetésre ad alkalmat.

(Közli: Illés Béla).

Talányok.

A) Számtani kérdés.

Valaki megakarván vendégelni barátait s azok családját, a fogadóssal úgy alkudta ki az ebédet, hogy a férfiakért, mint akik bort is isznak, fizet személyenként 5 frtot; a nőkért, a kik bort nem isznak, 3 frtot; a gyermekekért pedig csak 2 frtot. Összesen 20 személy ebédelt s az ebéd 71 frtba került. Hány volt a férfi, hány a nő s hány a gyermek?

B) Földrajzi kérdés.

Melyik nyugoti ország városa az, mely mellett a középkor első századaiban egy csata történt, mely a nyugot és kelet közti elsőéget döntötte el? Ki volt mindkét részről a vezér? Kik voltak a keletiek? sokáig tartott-e uralmok?

C) Történelmi kérdés.

Ki volt azon magyar ember, ki alacsony sorsu szülőktől származva fiatal korában csakugyan nagy ideig szolgai munkákat végzett, de később baráttá s anyja neve alatt igen nevezetes ember lön? Kinek a pártján állott? Állandóan hű volt-e pártfogoltjához? Hol, kivel s ki ellen harczolt utoljára? Hol és hogyan végezte be életét?

D) Tréfás kérdések.

1. Hány szem borsó megy egy hat literes fazékba?
2. Melyik úton nem járt még ember?
3. Ki tud minden nyelven beszélni?
4. Miért nem eshetik az eső két nap egymásután?
5. Melyik hónapban esznek legkevesebbet az emberek?
6. Hol kaszálják a szénát?
7. Meddig fut a szarvas az erdőbe?
8. Vannak-e Magyarországon rózsaszínű libák?

Akik e talányokból legalább hármat megfejtenek, azok valamennyien, kivétel nélkül egy-egy meglepetési tárgyat (játékot) kapnak jutalmul. Akik pedig mindegyiket helyesen megfejtik, azoknak még ezen felül egy tréfás tartalmu könyvet is küldünk.

Megfejtési határidő: október 10.

TANULÓK LAPJA

Előfizetési árak:

Egész évre . . . . 2 frt 40 kr.
Fél évre . . . . . 1 frt 20 kr.
Negyed évre . . . . — frt 60 kr.

Magjelenik minden hó 1-én és 15-én.

Felelős szerkesztő:

Dr. RUPP KORNÉL

főgyónásiumi tanár.

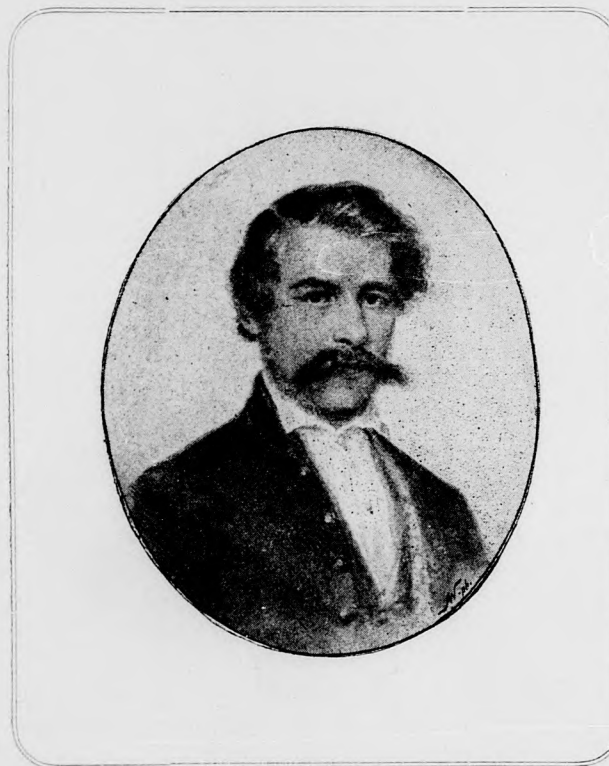
Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, IX., Imre-u. 9.

Hirdetések felvételnek és jutányosan számíttatnak

IRODALMUNK JELESEI.

— ARCZKÉPCSARNOK. —

ARANY JÁNOS.

(1817—1882.)

Mig Petőfi költészetét első sorban a lángszellemnek önkénytelen és természetes nyilatkozásai alkották, addig Arany János, egy másik lángszellem az adományt a művészi tanulmánynyal és gondnal egyesítve vitte tovább lyránkat és különösen epikánkat. Arany 1817-ben, Nagy Szalontán született. Szülei egyszerű, élemedett szántóvetők voltak, kik vallásban és erkölcsben nevelték

s a bibliát adták kezébe. Iskoláit a szalontai gimnásiumban kezdte járni, emellett Dugonics, Gvadányi, Csokonai és a „rimkovács” debreczeni verselő, Kovács József munkáit forgatta és verselgetett. Utóbb a szalontai nem teljes iskolából nagy ügygyelbajjal Debreczenbe küldték szülei (1833), hol németül és francziául tanult s előtte eleinte idegenszerűeknek látszó újabb költőinket olvasta. Mint Petőfi, színész akart lenni s 1836-ban elhagyta az iskolát, majd debreczeni rövid szereplése után néhány hónapig egy vándorszínész-csapattal barangolt. A színészek élete azonban kiábrándította és hazatért. Atyját megvakulva találta, anyja nem sokára meghalt. Egy ideig a gimnásiumban segéd-tanárkodott és szorgalmával és szerénységével megnyerte a lakosságot, mely végre jegyzőjévé tette. Arany megházasodott s neje és gyermekei (Juliska és László) körében boldog napok derültek reá. Ismét elővette elhagyott költőit s 1845-ben a Kisfaludy-Társaságnak pályázatára beküldte vig eposzát, az *Elvesztett alkotmányt*. A következő évben megírta *Toldit*, melyről a kritika legott kimondotta, hogy az „a magyar irodalom legszebb díszé” Petőfi lelkesedve üdvözölte s a közönség figyelmét is felébresztették megjelent versei. . . . Ekkor tört ki a szabadságharc. Arany fogamozó lett a belügyminiszteriumban s közrebocsátotta *Murány ostromát*. A szabadságharc leverése nyomorba döntötte családját is; a költő Nagy-Körösre ment tanárnak, hol 1860-ig maradt. Ekkor adta ki *A nagyidai czigányok* (1852) s *Toldi estéje* cz. nagyobb elbeszéléseit s írta értekezését *A magyar nemzeti versidméről* a főiskola értesítője részére (1856.) Az Akadémiába, mely tagjává választotta, *Zrinyi és Tasso* cz. tanulmányával köszöntött be. 1860-ban mint a Kisfaludy-Társaság igazgatója, estre tette át lakását s megindította *Szépírodalmi figyelő* cz. pját, melyet később *Koszorú* cz. alatt folytatott (1863—65). özben kiadta *Buda halálát* (1864.) s majdnem egyidejűleg (1865.) elvesztette forrón szeretett leányát, kinek halála évekig sajtó sebet vágott atyai szívében. E csapás megtörte lelkét s testét; sokáig csak fordításokkal birt foglalkozni (Shakespere: *Szent-Iván-éji álom*, *Hamlet*, *János király*; *Aristophanes viggjátékai*); csupán élte végén fejezhette be *Toldi szerelmét* (1879), irt néhány népdalt és balladát s 1882. október 22. meghalt.

Működésének fő tere az epika volt. Ebben alapította meg-hirét s itt aratta legszebb diadalaít is. Legnagyobb munkája a Toldi-trilogia, melynek elkészülése történetünk három különböző időszakát hidalja át. Az első rész, *Toldi*, még a reformkorszak ide-jére esik. A második helyen elkészült rész, *Toldi estéje*, az elnyomás idejében látott napvilágot. Toldi meghasonlik az udvarral és Nagyfaluba megy meghalni. Ekkor követ érkezik hozzá a királytól, hogy egy olasz bajvivóval szemben mentse meg az ország be-esületét. Toldi legyőzi az olaszt, de az udvari apródok kigúnyol-ják a kortól elmaradt öreget, ki haragjában egyet agyonüt kö-zülök s kimerülve meghal. Legkésőbb készült el a középső rész, a *Toldi szerelme*, a melyből egyes énekek már az ötvenes évek

elején láttak napvilágot (*Daliás idők*). A mondai anyag hiánya, mely nélkül a költő nem akart mozdulni s az Aranyt leánya halálával ért csapás sokáig meggátolták az író műve befejezésé-ben. Pár éneket irt hozzá, de „nem ment.” Végre megjelent a munka (1879), költészetünknek egyik dicsősége, az új roman-tikus eposznak egyik legjobb alkotása, Aranynak tárgyban és hangban legváltozatosabb műve.

Ép ily jeles munka lesz, ha elkészült volna, Aranynak hún-trilógiája, melynek első, befejezett része *Buda halála* címet viseli. Buda megosztja öcsésével az uralkodást. E dologban azonban már benne van a viszályok csirája. Buda vén, gyanakodó ember. Etele erős és nehezen tűr maga mellett akadékot. A ravasz gót Detre, a két királyné, Ilda és Gyöngyvér versengése s a görög követek magaviselete lángra lobbantják a viszály tüzét s a harc teljesen kitör a testvérek között, midőn Buda viszaköveteli Etelétől az Isten kardját s megtiltja a hadvezetést. Etele meg-támadja s hátulról ledöfi menekülő bátyját, a trónt egyedül fog-lalja el, a nép örül, — de a testvérgyilkosságnak átka megfo-gamozott már rajta s a pusztulásnak magva el van hintve. A folytatásból (*Csaba királyfiról*) töredékek készültek el. Azonban Buda halála bizonyos tekintetben mégis egész, mert nagyszerű képet nyújt a húnvilág vallási, hadi, állami és családi életéről.

Egyéb eposzi művei, mint az *Elvesztett alkotmány* (még hexameterekben) a *Murány ostroma*, mely Gyöngyösi tárgyát éneklí, s keserű humorral irt munkája *A nagyidai czigányok*, noha mind magukon viselik a lángelme bélyegét, kevesebb sikert arattak.

A kisebb költői elbeszélésben (*Kereháza*, *Katalin*, *A füle-müle*, *Első lopás*), az életképek terén (*Családi kör* *A bajusz*, *A vén gulyás*), és a tankölteményben (*Vojtina Ars poetikája*) ki-tünő alkotásokat adott; de mind ennénagyobb volt a *balladában*. E műfajt, a régibb balladának nevezett költői elbeszélések helyett, a székely és skót népballadák alapján Arany teremtette meg s ebbeli műveit a tragikai felfogás ereje ép úgy jellemzi, mint az alapul szolgáló szenvedélyek kitünő festése.

Lyrái költeményei java részét a forradalom után írta, mikor epikai költemények irásához sem elég nyugalma, sem elég ereje nem volt. „Lyrái sóhajokba tördelte szét fájo lelkét.” Elegikus köl-teményeiben megszólalt a hazafi reménye és fájdalma (*Ráchel síralma*, *Dalnok búja*), a bölcselkedés (*Dante*, *Fiannak*, *Czakó sírján*) s a legnagyobb magyar, *Széchenyi emlékezete* az óda és elegia szerencsés vegyülete. Megénekelte a családi körnek csön-des boldogságát (*Itthon*, *Oh ne nézz rám*).

A verselésben és a nyelv kezelésében valódi mester volt. Senki szebb alexandrineket nem irt nála és a nyelv kincsét sem ismerte senki jobban, mint ő. Elméleti munkásságának emlékeit, értekezéseit és bírálatait *Prózai dolgozatok* cz. munkájában hagyta hátra, melyet tartalmán kívül velős magyarsága is egyikévé tesz irodalmunk java termékeinek.

DZSEM HERCZEG.

— Regényes történet a XV. századból. —
Irtá: JÓKAI MÓR. (3-dik közlemény)

Mátyás messzeható lelke egy pillanatra átlátta az ebből támadó jövőndőt.

Két szomszéd és rokon nemzet testvéri kibékülése.

Örök béke a keresztény világ számára a törököktől.

Magyarország, mint az ozman birodalom védura, jövő századok áldását nyerendé meg, a török birodalom pedig a korszerű mivélődés, szelidebb erkölcsök befolyása által, lépést haladt volna a többi Európával: azon romlás helyett, mit később az elvadult ozman faj a meghódított Magyarhonra hozott, ez árasztott volna arra megfordult viszonyban éltető áldását.

Mindezt jól látta Mátyás s elfogadta Zizim ajánlatát.

Helyeslé azt a pápa, és a világi fejedelmek mind.

Dzsem szelid volt és miveltségreképes, Mátyás hatalmas és lélekerős: egy csepp vért sem kellett volna többet ontani Európában amiatt, hogy a török barbarismus ellen miveltséget védje. A miveltség hódította volna meg e fajt és testvére leendett az a magyarnál fogva a többi népeknek: többé nem vivott volna a félhold a keresztel csatát, ha két oly fejedelem, mint Mátyás és Zizim népeiket egy célra vezérlik.

Másfél századdal előbbre volna most a világ.

Csak egy hajsál, csak egy kiszámítatlan gondolat akadályozta meg.

S mi volt e véletlen gondolat?

Az, hogy a Johannita vitézek ötvenezer aranyat kaptak Bajazidtól, hogy Dzsemet ki ne adják Mátyásnak. És a lovagok ötven ezer aranyat jobbnak találtak ma, mint az egész világ boldogságát a jövő században, mint Európa nyugalmát, mint az emberiség mivélődését, mint a világbékét és saját szerzetük jövőjét; elzárták az áldást a világtól.

Mátyás nagyszerű terve semmivé lett, de ielkében oly erős volt már az eszme, hogy a magyar és török fajnak nem kellene egymást pusztítani, hogy többé sem a pápa, sem az európai hatalmak rá nem birhatták, hogy a mozlimek ellen hadat vezessen, s midőn nemsokára maga Bajazid ajánlá neki, Mátyás elfogadta azt: ha Bajazidé helyett, Dzsem békülő jobbjá lett volna az, a béke hosszabb és boldogabb leendett.

A boldogtalan Dzsemet később Franciaországba vitték, a Dauphiné rideg bérczei közé, ott sirta el álmait a dicsőségről, s a szép idegen virágszál, Sassenege Ilonka iránti szerelmét magasztos verseiben.

A költészetet ő öröklé Mohamedtől, kit Auninak is neveztek.

Végre Imre pápa váltotta őt magához s úgy bánt vele, mint fejedelemmel és fiával; de utána következett Borgia Sándor s Dzsemnek meg kelle ismerkednie a hirhedett fehér porral, mely a Borgiák találmánya volt. Lassu emésztő halállal mult ki. Hamvait Brussába viteté hajón Bajazid, s őseihez temetteté el. — Az ozman fejedelmek csak sirboltban ismernek rokont. — Ugyanazon hajó, mely Dzsemet elszállitá, Borgiának háromszázezer aranyat hozott Bajazidtól. Ez volt Dzsem ára.

A mit Zizim testvérenek jósolt a kilótt nyilra irva, teljesült rajta. Három fia volt; kettő egyenkint feltámadt ellene, egyiket megfojtatá, a másodikat megmérgezé. De a harmadik Szelim kétszer megveretve apjától, harmadszor megbuktatá őt és letaszitá trónjáról. A trónvesztett szultánok pedig nem szoktak sokáig élni. Borgia fehér porából az ő számára is maradt még.

Bajazid élteben mind összegyűjté azt a port, a mi saruin és ruháin ragadt, midőn a keresztények ellen harczolt, s meghagyá, hogy halálakor e port hintsék arczára, mely által sirja illatosabb leend Arabia fűszereinél. Úgy történt.

Bajazid elfeledve alszik ősei sorában. Nevét nem említik a hősök között mig Dzsem a költő, örökké él a nép ajkán s dalait éneklük az arab leánykák.

A világszellem pedig azóta is keresi a gombolyag fonalát, melyet Mátyásnál elszalasztott, a török és keresztény világ viszonyaira nézve. Valjon megtalálja-e valaha? (Vége.)

CSODÁK ÉS TÉVELYGÉSEK.

— Mivélődéstörténeti rajz. —

(2. közlemény.)

Virgilről azonban még sok más érdekes apparatus készítését hagyták fönn a középkor írói. Elmondták, hogy Nápoly előtt egy dombon érezszobrot állított fei, szájában trombitával, melynek hangja oly erős volt, hogy ha az éjszakai szél kezdett fújni, elüzte a tűzhányó füstjét s megkimélte attól a lakosokat. Továbbá azt is

mesélik róla, hogy közös tűzhelyet emelt, melynek tűzénél mindenki melegedhetett. De elébe érez ijász szobrát állította fölhúzott íjjal s e felirattal: «A ki engem megüt, lelövöm.» Valaki tréfából megütötte a szobrot, mire az kilötte íjját, bele a tűzbe, mely rögtön kialudt.

Szintén Virgílról említik a krónikák, hogy a pióczákkal elárasztott Nápolyt azzal mentette meg ez undok állatoktól, hogy egy arany pióczát vetett a kutba; meg aztán, hogy Róma őrizetére szobrokat állított, melyeket éjjel-napal papok őriztek. Valahányszor aztán valamelyik leigázott nemzet fegyvert akart ragadni Róma fensősége ellen, a szobor, mely az illető nemzet jelvényét viselte, megmozdult, egy nyakába akasztott csöngő megszólalt, a szobor újja a lázadó nemzet felé mutatott. Még itt sem szűnt meg csodálatos találékonysága: mézsárszéket rendezett be Nápolyban, hol a hús soha sem romlott s bűdösödött meg: két nagy kőalakot helyezett el a város kapuja előtt, melyek közül egyiknek szép és vidám, a másiknak rút és szomorú volt a neve. Ha aztán valaki az első szoboralak felől jött be a városba, minden dolga fényesen sikerült, de ha a másik felé vette útját, semmi- ben sem ért célra.

Hanem hát mi volt mindez *Albertus Magnus* híres ember-gépezetéhez, az Androidóhoz, melyen harmincz évig dolgozott szakadatlan, minden részét az égitestek más-más konstellációja idejében kovácsolva, szemét pl mikor a nap a zodiacus jegyébe ért. Ennek a gépezetnek az volt a tulajdonsága, hogy mesterét minden nehézségen túsegítette. Fájdalom összetört s így nem szolgálhat többé mintául Edison tervezett beszélő emberéhez. De támadt helyette más csoda bőven a könnyenhivők agyában, és pedig ezúttal többek közt egy hajóskapitány által készített páva is, mely — mirabile dictu — sajátos gépezeténél fogva nem csak enni, hanem emészteni is képes volt. Kár, hogy ez az elmés masina gyakorlati czélokra nem szolgált s így minden haszon nélkül múlt ki a világból. Nem úgy, mint az az érekszobor, a mely Alexandriában Calligraphius szerint megmozdult és fenhargon kezdett kiáltani, mikor Konstantinápolyban Móricz császárt és gyermekeit lemészárolták alattvalói. Egészen más izlése volt egy zamorai (a régi Numantia) érezfőnek, mely csak olyankor kiáltotta el magát, ha zsidó közeledett.

Konstantinápolyt, — mondják, — egy érezkigyó őrizte egykor attól, hogy a kigyók a városba lopózzanak. Mikor II. Mohamed a várost bevette, egy nyillövessel kitörte az érezkigyó egyik fogát. Rögtön rá iszonyu sokasága a kigyóknak özönlötte el a várost s rohanta meg a lakosokat, de csodálatos módon, a nélkül, hogy ártottak volna nekik, mert — s ez a meglepő! — mindannyinak ki volt törve a foga épen úgy, mint az érezkigyónak.

Hasonló kigyó-ellenes talizmánt állítólag toursi Szent Gergely is talált, mikor Páris hidjait ásták, egy darab réz képében, melyen patkány, kigyó és tűz volt ábrázolva. Szerencsétlenségre nem gondozták és ápolták jól a becses darabot, minek folytán a

várost elárasztották a kigyók és patkányok, s gyakori tűzvész dúlta föl.

Mert a talizmánokon okozott minden legkisebb kár vagy csorba megboszulta magát a bűverőn. Az a bronz szerencseszobor, mely Anastazius császár idejében Konstantinápolyban volt felállítva s egyik lábával egy érezhajóra helyezkedett, abban a pillanatban, midőn a hajóról egyes részecskék leváltak, elvesztette bűverejét, úgy hogy a hajók többé nem köthettek ki Konstantinápoly kikötőjében, s csak akkor érhettek el újra a kikötőt, mikor a letört darabokat helyeikre visszaillesztették.

Csodásabb erővel azonban nem bírt találmány, mint az, melyet a hagyomány szerint egy efézusi ifju tett talpa alá, hogy az olympiai versenyeken jobban futhasson. Pedig ez csak egyszerű rézlemez volt, de erre rá voltak vésve Diana lábai.

Maga szent Tamás is, a monda szerint, sikerrel kísérte meg, hogy a tanulmányai közben ablaka alatt itatóra járó lovak zajongását távol tartsa. Elég volt erre egy ló alakja, természetesen az asztrológia szabályai szerint elkészítve, mely az utcán 2—4 lábnyi mélyen a földbe elásatva, ettől fogva eltérítette a lovászokat a Szent Tamás ablakától.

Vég nélkül lehetne folytatni az emberi tévelygések történetének hasonló példáit. Vastag előítéletek, nevetséges képzelgések mellett azonban nem egy emléket leljük bennök a technikai fejlettség valóságos csodáinak is, melyeket magával temetett a múlt, s a jelen kételkedéssel fogad.

Hogy csak emberek vagyunk, hajtsa le e gondolat fejedet; de mégis, hogy emberek vagyunk, tekints vidáman fölfelé.

Istenhez hasonlóvá lenni, hő vágya volt ez már, — a bünbeesés előadása szerint — az első embernek is. A görög herosok istenektől, vagy istennőktől való származásukkal dicsekszenek; Nagy Sándor Zeus egyik fiának nevezi magát. Mindazáltal Nagy Sándor és a herosok költött származásában az emberi hősök elismerése mellett, az istenség nagyobb érdeme és hatalma sértetlen marad; az emberek közt megjelent nagyság isteni erő kifolyása. Néhány bibliai történet azonban felfedi az Istennel való egyenlővé lételeményét („olyanok lesztek mint az Isten”) és ezért magasabb értelemben előképe az önnistenítés hajhászásának, mely majd kevésbé, majd feltűnőbbén úgy egyesek, mint egész fajok életében mutatkozik. Jaj az elbizottságnak!

* * *

Embernek lenni annyit tesz, mint soknak lenni, de annyit is tesz, mint kevésnek lenni és aki ezt igazán megfontolja, az naponként, ismétli magának:

I.

Alázatos légy, mert csak ember vagy! Kell, hogy alázatos légy, ha megfigyeled:

1.) *fizikai szervezetedet*, testedet, annak fejlődését, eshetőségeit és mulandóságát. Mennyivel hatalmasabbnak látszik ennél már némely állat, némely növény! Milyen az egész természet minden változásnál nagyszerű rendjében és tartós biztonságában! Mi egy emberélet, mi egy nép élete a természet életével szemben? Emberek milliói, népek százai lettek és elmúltak: a menybolt pedig mely fölējök borult, a nap, mely őket sugárözönnel halmozta, ugyanaz volt a mostanival, és e fölfoghatlan magas művek fenségesekek, mint akár az első napon.

2.) *Műveidet*. Mik azok Istennek a természetben alkotott műveihez viszonyítva? Mit akar Szent Péter temploma az ég azurboltja mellett? Mit akarnak az emberkéz emelte épületek csak a mi kis földünk hegytetői mellett? És a művész tud-e virágainak illatot kölcsönözni, tud-e szobrába életet lehelni? Mik az ő művei, ha a természeti hatalmak ellenséges szándékkal emelik föl fejöket? Reményveszteten tér ki az ember az isteni erő útjából, tehetetlenül látja műveit — megsemmisülni.

3.) *Szellemi létedet*; mert

a) mily korlátolt a te értelmed! „Csak szürkület a mi pillantásunk!” Föl tudod-e lebbenteni a jövődő fátyolát? Tudod-e, mily gondolatok és érzelmek fognak legbensőbb valódban ellened gerjedni? Láthatják-e lelki szemeid azt, amit e pillanatban legkedvesebb barátod tesz, vagy szenved? Ismered-e önmagadat? Ismerted-e mindazt, ami naponta környez? Kitanultad-e, mint lesz a mag vetéssé? A szél zúgását jól hallod anélkül, hogy tudnád, honnét jő, hová megy. Be tudsz-e hatolni ismereteid alapján a természet belsejébe, és képes vagy-e a vulkánok működéséről beható felvilágosítással szolgálni? És azok közül is, amit az emberi elme kifürkészett, amit az ember tudhat, mert meg lehet tanulni, mennyi van, amit te, egyes lény, arasznyi időben megtanulni és megérteni tudsz?

b) Mily gyenge akaratod! Mennyi jót akarsz, mily keveset érsz el! Mikor jutsz el iparkodásodban addig, hogy a szenvedélytől, és egyéb hibáztatható cselekedetektől, beszédétől vagy gondolattól ment légy? Naponként sokat kell megbánnod, és némely napon épen e megbánás az egyedüli jótett amitt térsz.

Mik vagyunk mi a mindentudóval, a mindenhatóval és föltétlen jóval szemben? Ezért, „hogyan csak emberek vagyunk, hajtsa le e gondolat fejedet.”

II.

És mégis szabad, sőt kell, hogy emberi voltunkra büszkék legyünk.

1. *Testünk miatt*, és pedig

a) annak alakja és szépsége miatt.

b) keze munkája miatt. Kézimunka és művészet bámulatos dolgokat teremtettek, és egyre csodálatra méltóbb dolgokat hoznak létre. Több a csodamű, mint a régiek hét csodája.

2. *Szellemünk miatt*,

a) tekintettel működésére. — Minden kis és nagy dolgot fontoló megfigyelésünk alá tudunk venni. Az elkülönített tér — és időbeli dolgokat gondolatban összefűzzük. Istent magát képzelhetjük. S van szabad akaratunk, mely által magasan áll az ember minden földi teremtmény felett.

b) tekintettel tartamára. A lélek halhatatlan, s mint ilyen az embert Isten képmásává emeli és testéhez kapcsolódva „két világ közbülső tagjává” teszi.

* * *

Istenhez hasonlónak lenni, volt az öntudatos ember első óhaja. Istenhez hasonlónak lenni, ez most is, s ez lesz örökké minden igaz ember legnagyobb kívánsága. De miben rejlik az e célra segítő eszköz? . . . A szépre, jóra, igazra, egy szóval: a tökéletességre való állandó törekvésben!

A HEKTOGRÁFRÓL.

II.

Még mielőtt tovább mennénk, a hektográf készítésének egy más módjával ismertetem meg az olvasót. Kevesebb anyagból kerül ki s hamarabb is kész, de több elővigyázatot igényel. Ehhez szükséges:

7 deka gelatin	42 fillér
1/4 kiló glycerin	50 „
enyv	08 „
	100 fillér.

Az enyvét a tűz felett egy kis vízbe feloldjuk s azután hat lap gelatint és egy kis glycerint adunk hozzá. Midőn a gelatin teljesen elolvadt, újra ismételtük a fentebbit (t. i. hat lap gelatin és kevés glycerin hozzáadását); a míg ezek is elfogytak. Az úgy nyert anyagot kiöntvén, nem egy negyed, hanem egy fél ív nagyságu hectografot kapunk.

III.

A fentebb leírtak által nyert hectografot, mint tudjuk, sokszorosításra használjuk. A sokszorosítás megkezdése előtt a tintát próbáljuk meg, ha az az írásra alkalmas, akkor azt vizsgáljuk, hogy megszáradva zöldes sárga színt ad-e? — Ha nem, akkor még kevés az anilin por; ha azonban igen: hozzákezdhetünk az íráshoz.

A lemásolandó szöveget leírván azt vizsgáljuk meg, hogy fénylik-e teljesen mindenütt. A hol nem fénylik, ott kijavítjuk. A hektografot használat előtt lemossuk spongyával (rongygyal nem szabad!) s a felesleges vizet selyem papirossal vagy itatóssal felitatjuk, most azután a kéziratot rátehetjük a hektografra. Eközben arra vigyázunk, hogy a papír és a kocsonya nemű anyag közt levegő ne maradjon; az egészet általában jól lesimogatjuk. Néhány perc múlva a kéziratot felemeljük s helyére teljesen tiszta lapot teszünk s most azon látszik meg az a szöveg, melyet sokszorosítani kívántunk. Ez eljárást 30—40 példányig ismételtethetjük. Használat után „féderveisz” porral kell behinteni a hektografot s száraz helyen kell tartani. Huszonnégy óra múlva újra használhatjuk a hektograf lapot.

Hercegh György.

AZ EMBERI ÉLET KORSZAKAI.

— Monda. —

Midőn az Isten a világot teremté s minden teremtménynek életidejét akará meghatározni előjött a szamár és kérdezé:

— Uram, meddig kell élnem?

— Harmincz évig, válaszolá az Isten.

— Oh Uram, ez igen sok. Gondold meg csak nyomorult életsorsomat, reggeltől késő estig terhet hurcolni, zsákot a malomba vinni, hogy mások kenyeret ehessenek, s mind ezért jó étel és jó bánás helyett veréssel jutalmaztatom. Engedd el egy részét e hosszú időnek!

Az Isten megsajnálta és tizennyolcz évben szabta meg élete hosszát.

A szamár vigasztalódva távozott s előjött a kutya.

— Meddig akarsz élni? kérdé az Isten. A szamár sokalja a harmincz évet, te úgyhiszem megelégszel vele?

— Uram, nekem is sok. Csak fontold meg kérlek, megnyit kell szaladgálnom, annyi ideig ki nem bírják lábaim. Aztán ha már ugatni sem fogok tudni, avagy fogam is kihull, mindenkinek terhére leszek s nem marad egyéb hátra, mint szüntelen morogni.

Meghallgatván Isten a kutya kérését, csak tizenkét évet rendelt számára.

Most előjött a majom.

— No te bizonyára örülni fogsz a harmincz évnek, szolt Isten, hiszen te nem dolgozol mint a szamár és nem ugatsz mint a kutya?

— Oh Uram! engedj el nekem is belőle, mert lásd, nekem mindig vig kedélyűnek kell lennem, hogy az emberek nevensenek, pedig gyakran megtörténik, hogy czukrot nyujtanak s midőn bele harapok, keserű; az ily keserőségeket én el nem türhetem harmincz évig.

Az Isten kegyes vala és tiz évre határozá életének idejét. Végre előjött az ember. Vidám, élénk, egészséges volt a legnemesebb teremtmény. Az Isten kérdezé, hogy nem sokalja-e a harmincz évet?

— Oh Uram, válaszolt az ember, ez igen rövid idő, mert ha felépitem házamat, s gyümölcsös fát plántálok kertembe, alig érem el azt, hogy ehessem gyümölcséből, itt az idő s meg kell halnom. Hosszabbítsd meg Uram életemet!

Tehát hozzá adom a számárnak tizennyolcz esztendejét.

— Még ez is kevés!

— Hozzá még a kutyanak tizenkét évét.

— Még is kevés!

— Nem bánom hát, mondá Isten, legyen hozzá adva még a majom tiz éve is, de többet nem kapsz.

Az ember tehát hetven évig él. Az első harmincz, az eredetileg neki szánt idő, ekkor az ember egészséges, vidám, jó kedvvel dolgozik s örvend létének. Ezután következik a szamár tizennyolcz éve, melyek alatt bajokkal küzd, egyik teher egyik vállát, másik teher másik vállát nyomja. Majd bekövetkezik a tizenkét kutya év, ekkor már nincs foga és mindig morog. Ha ez is lejár, akkor beáll a majomnak utolsó tiz éve, midőn az ember már rendesen gyöngé elméjü s oly sok balgaságot követ el, hogy nevetség tárgyává lesz.

K. I. —

MÁRCZ AZ ÓRIÁS-KIGYÓVAL.

— Egy természettudós kalandja. —

Az óriás-kigyók jelentékeny nagyságuk és a sokféle csodátörténetek miatt, melyeket róluk mesélnek, régóta általános figyelmet ébresztettek. Ezen roppant állatok, melyek némelyike 20—30 láb hosszú és embervastagságú, két osztályt képeznek; ezek: az ó- és új-világ óriás-kigyói, a boa és a python. Az elsők Délamerikát lakják; alul a hasukon és farkukon csak egy sor nagy pikkely van és farkukkal faágra csavarodnak s úgy rohannak zsákmányukra előtestökkel. A boának nincsenek méregfogai, — hanem ennek daczára igen veszélyes kalandokat állnak ki velök néha az utazók és a benszülöttek is. A python-kigyóknak szintén nincsenek méregfogaik, ezek leginkább Dél-Ázsiában, főleg Keletindiában és több déltengeri szigeten tenyésznek.

Egy amerikai tudós, Bikmore Albert, a természettan tanára Hamiltonban New-York államban, ki 1865—66-ban a keletindiai szigeteket beutazta, Celebes félszigeten egy tizenöt láb hosszú python-kigyót látott, melyet két nappal előbb a benszülöttek agyonütöttek. Eorni, egy benszülött, észrevette, hogy kutyája hiányzik; keresésére indult s egy patak mellett találta a roppant hullót, a mint éppen kutyáját elnyelni készült. Visszasietett a faluba segélyért. Valamennyi lakos részt vett a kigyó elleni ha

járásban, melyet sikerült megölniök, mielőtt az elnyelt ebet kiadhatta és ellenségeit megtámadhatta volna, mert a jóllakott kígyó, miután egy darabban nyeli le zsákmányát, nem képes magát védelmezni, ha megtámadtatik.

A benszülöttek elbeszéltek az amerikai természetbuvárnak, hogy ezen kígyók nagy állatokat is megtámadnak, ha az éhség kinozza; néhány év előtt sikerült egy kígyónak valamely falu közelében egy nyolcz éves fiút megragadhatni, s miután csontjait egészen összezúzta és éppen lenyelésével foglalkozott, felfödöttetett s tehetetlen lévén, könnyen meg is öletett.

A természetbuvár mindezeknek hallatára gondolá magában, hogy már ő is lehetett nagy veszélynek kitéve magányos kirándulásai alkalmával a nádas, mocsáros partokon. De az nem jutott eszébe, hogy ő maga is, mielőtt a szigettengert elhagyja, veszélyes harcra fog keveredni egy ilyen szörnyeteggel, és pedig olyan helyen, a hol egyiknek, vagy másiknak halva kell maradnia.

Bikmore terve az volt, hogy Szingaporeból egyenest Kihnába utazik, de miután egy francia hajót talált a kikötőben, mely Szokigont, Kochinchina fővárosát érintve, Hong-Kongba készült, tehát arra szállt, hogy a francia birtok egy részét is beutazhassa.

(Folytatása következik.)

A «Tanulók Lapja» negyedévi irodalmi pályázata.

Hogy olvasóinknak a rendes iskolai dolgozatokon kívül is alkalmat és ösztönzést adjunk az önmunkásságra, irodalmi izlésük fejlesztésére, az irodalmi stylus gyakorlására, valamint az idegen nyelvek tanulmányozására: elhatároztuk, hogy ezentúl állandóan minden negyedévben egy-egy pályázatot hirdetünk valamely kisebb irodalmi műnek bármely idegen nyelvből magyarra való átültetésére.

Ezuttal a pályázat tárgyát egy érdekes kis beszélyke, mulattató apróság, vagy éppen adoma képezheti, csak lapunk irányának és szellemének megfelelő legyen. A dolgozaton nem szabad az idegen iznek megérezni, s inkább jó magyaros átdolgozás kívántatik, mint szolgai fordítás. A tartalmi hűség mindamelllett lehetőleg szem előtt tartandó, s ennek megbirálhatása végett az eredeti, idegen nyelvű szöveg is beküldendő lesz.

A sikerült, s irodalmi színvonalon álló műveket lapunkban annak idején közölni fogjuk; a legsikerültebbnek szerzőjét ezen felül **1 db. 10 koronás arany jutalomdíjjal tüntetjük ki.** A pályaművek elbírálásánál, valamint a jutalomdíj odaitélésénél az eredetinek helyes és ügyes megválasztása is nagy mértékben tekintetbe jő.

Pályázati határidő október 15 ike. Az eredményről november első számunkban fogjuk értesíteni olvasóinkat.

SZAVANYI VÁLÓK *)

III.

A HID.

JRTA: HUGO VIKTOR.

Lomhán fölgomolygó alaktalan ködben
Beláthatlan örvény terjeng szét előttem,
Szédítő, széles úr, pusztán és ridegen.
Mélyébe von, érzem, a néma végtelen.
Túlhan, miként csillag, mérhetetlen távol,
Átrezdülő fénnyel az Isten világol.
És égő homlokom elborúl sötéten.
— „Lelkem, árva lelkem! Ez idétlen mélyen,
Melynek partja zürös messzeségbe téved,
Hidat Istenedhez, oh, ki épít néked?
Hidat ezer ivvel, izmos oszlopokra?
Senki, senki! Oh sirj!“ . . . Halkan imbolyogva
Előttem változó bűvös alak lép föl:
Szűz, kinek fény árad összefont kezéből,
Reszkető lilium, szeplőtlen fehérén,
Ártatlan kis gyermek könnyecseppel szemében
Lebegve elsuhan, mutat az örvényre,
Hol kihál a visszhang, mielőtt fölrerne,
S bátorit szeliden: — „Ne veszítsd reményed!
Akard s áthidalom a szédítő mélyet!“ . . .
Hallván lelkesítő, édes biztatását:
— „Mi a neved?“ — kérdém. És felelt: „Imádság!“

BOGDÁNYI LAJOS.

IV.

ELDORÁDÓ.

— VAGY: A MESÉS ORSZÁG —

Van egy ország Eldorádó.
Hej, ott lakni volna ám jó!
De nehéz eljutni bele:
Mert vidékén körüskörül
Egy czukros kásahegy terül
Mintegy három mértföldnyire.
Azt úgy kell keresztül enni,
Aki oda akar menni.

*) E czim alatt szándékunk a az ifjuság körében legkedveltebb, legszebb, leghatásosabb komoly és tréfás szavalmi darabokat össze gyűjteni. Felkérjük tehát olvasóinkat, hogy a kik ilyeneknek birtokában vannak, legyenek szivesek azokat hozzánk beküldeni. Paródiákat is szivesen fogadunk.

Ott a házak kerítése
 Kolbászokból van készítve,
 A házfedél van laskából,
 S ajtó, kapu mézes bábból.
 Ott az erdön, bokron, cseren
 Narancs, füge, szőlő terem.
 Bor foly a vizek árkában,
 Bivalytej áll a tócsában,
 Melybe, mihelyt a szél mozdul
 A fákról puha zsemlye hull.
 Kész ebéd minden éhesnek.
 S kanállal csak neki esnek.
 Tótkban, vizekben a halak
 Parthoz jönnek s megállanak,
 Hogy megfoghasd kedved szerint. —
 Tyúk, galamb sülvé röpköd kint.
 Malaczkok is sültten járnak
 Pecsényéjökkel kinálnak,
 Kés van dugva a hátukba,
 Úgy járnak be a házakba;
 És a ki már tett egy metszést,
 Visszadugja újra a kést. —

Ott a dolgozás tiltatik
 A ki serény, bezáratik.
 Ki goromba rest és korhely
 Óvé lesz a legelső hely.
 Ki legtöbbet iszik, eszik,
 Azt mindjárt herczeggé teszik.
 Ki naphosszat aludni tud,
 Az gróffá lesz s kap egy falut...

Kérdezed, ez ország hol van?
 Megmondom. Hát biz a — holdban!

A P R Ó S Á G O K

Egy gazdag fősvény véletlenül a vízbe esett. Már-már belefut, de ekkor utána ugrik egy a parton levő izmos legény és megmenti.

A fősvény aztán hálából adott neki — egy hatost.
 Midőn e miatt a körülállók zúgolódtak, az életmentő csilapítólag szólott:

— Ugyan hagyjátok! Ő tudja legjobban, hogy mennyit ér.

II. József császár midőn egyszer Kassára ment, a fogadóban számára kimutatott szobában rögtön tükör elé ült és elkezdte

dett beretválnak. — A fogadósné sokáig nézte az előtte ismeretlen, fényes ruhába öltözött urat, míg végre merete szólítani.

— Ugyan édes uram, mondá, nem lenne oly szives nekem megmondani, hogy miféle hivatalt visel ön a császárnál?

— Kedves galambom, — szolt erre mosolyogva a császár, — én biz ő felségét néha beretválni szoktam!

Tréfák, ügyességek.

A 70-es években X. gazdag kereskedő Amerikába utazott ifju feleségével együtt egy külön e célra kibérelt hajón. Az utazás harmadik napján borult, esős idő következett be s ő kedvetlenül behúzódott kajütjébe és elaludt. Álmában a viharfelhők mindinkább tornyosultak az égen, az orkán megindult, a hajót a tenger felkorbácsolt hullámai hányták ide, oda . . . A hajó terhét könnyebíteni kellett, mert különben elsüllyedt volna. Lassanként minden kevésbé értékes holmiját a tengerbe dobta. Utoljára csak maga, felesége és kincsei maradtak meg. A hajó terhét újra könnyebíteni kellett . . . Iszonyú helyzet! Kit vagy mit dobjon most a tengerbe? Magát? Feleségét? Vagy összes kincseit, melyek nélkül életüket semmire sem becsülte? . . . E borzasztó helyzetében mit lehetett tennie, hogy minden nagyobb bajt elkerüljön? . . . Gondolkozzanak rajta olvasóink, s ha nem tudják kitalálni, majd jövő számunkban megmondjuk mi.

A mozgó tojás. Ha egy tojás tartalmát két átellenesen furt kis lyuk segítségével kifujjuk s az üres tojáshéjba egy mozgó kis bogarat teszünk, a lyukakat pedig ügyesen újra betapasztjuk a sima asztalra tett tojás magától ide-oda fog sétálni, ami rendkívül meglepő lesz azokra nézve, kik a dolog nyitját nem ismerik.
 (Közlő: Németh István).

Társas játékok.

Csipdeső. A társaság körbe ül és mindenki szeliden csipkedi jobb szomszédja arcát. A ki nevet, vagy egy szót is szól zálogot ad. Néhányan azonban titkon összebeszélnek, bekormozzák ujjaikat és csipdesés közben befeketítik szomszédjuk arcát, mire a társaság legnagyobb része elneveti magát és zálogot ad.

Talányok.

A) Számtani kérdés.

A városban iskolába járó két testvért meglátogatván szüleik, elmenetelökkor mindenkinek adtak néhány hatost; az idősebbnek valamivel többet, mint a fiatalabbnak. Ekkor így szolt az öregebbik: „Öcsém, adj nekem egyet a te hatosaidból, minthogy öregebb vagyok, s nekem akkor éppen kétszer annyim lesz, mint neked.“ — „Nem úgy, bátyám, — szolt a fiatalabbik, — inkább te adj nekem egy hatost, mert testvérek vagyunk, így mindkettőnknek egyenlő mennyiségű pénzünk lesz.“ Kérdés, hány hatost kapott az egyik, hányat a másik?

B) *Földrajzi kérdés.*

Melyik az a város Olaszországban, hol a 16. században az a nevezetes ütközet történt, melyben a francia királyt legyőzték és elfogták? Ki volt az a király? Hová vitték? Sokáig volt-e fogságban? Hogy szabadult meg?

C) *Történelmi kérdés.*

Melyik szerencsétlen ütközet volt az, melyben a magyarok megtelepedésük után megverettek? Mi adott arra okot, hogy a szomszédtartományokba való betörésekkel föl hagyjanak? Mi volt e háboru oka? Ki volt a magyar fejedelem? Ki a német császár? Mivel boszulták meg a magyarok vezéreiből kivégzését? Hányadik évben történt ez ütközet?

D) *Tréfás kérdések.*

1. Hol terem a legjobb bor?
2. Mikor kezdenek a fiatal ruczák uszni?
3. Melyik oldalára esik a nyúl, ha meglövik?
4. Miért van a huszároknak piros nadrágjuk?
5. Hogyan repül a tarka tyúk?
6. Nem született, mégis meghalt, ki volt az?
7. Szántó-vető ember minden nap lát olyat; királyok császárok ritkán látnak olyat; mindenható Isten sohasem lát olyat. Mi az?
8. Este születik reggel meghal. Mi az?

Akik e talányokból legalább hármat megfejtenek, azok valamennyien, kivétel nélkül egy-egy meglepetési tárgyat (játékot) kapnak jutalmul. Akik pedig mindegyiket helyesen megfejtik, azoknak még ezen felül egy tréfás tartalmu könyvet is küldünk.

Megfejtési határidő: október 20.

A megfejtéseket 21-ik számunkban fogjuk közölni.

A 17. számban közölt talányok megfejtése. A) *Számtani kérdés:* A pulyka 100 napi hizlalás alatt 5050 diót eszik meg. B) *Földrajzi kérdés:* Avignon, a Rhone folyó mellett. C) *Történelmi kérdés:* Thököly Imre. Ellensége és pártfogója a török volt. Elzáratta. Zrinyi Ilona volt a felesége. Nikomédiában 1705, szept. 13-án halt meg. *Tréfás kérdések:* 1. A v betű. — 2., Ha kalapunk alá egy zsebórárt rejtünk. — 3. A melyiknek fejéhez legközelebb van a farka. — 4. Fekete tintával leírjuk e szót «piros.» — 5. Három gyertya marad, mert az el nem fujt gyertyák teljesen elégnék. — 6. A merre a csórét tartja. — 7. Tehén. — 8 Huszár. — 9. Még egy pár kolbászt vett. — 10. Harisnya-kötés. — 11. Zongora. — 12. Koldúsbót.

Talányaink oly rendkívüli érdeklődéssel találkoztak olvasóink körében, hogy a megfejtők neveit teljes lehetetlenség közölnünk, azok sokasága miatt. Mindazoknak, akik a 17. szám talányai közül legalább hármat helyesen megfejtettek, «Az alvó gyermek» cz. érdekes játékot mai számunkhoz mellékelve küldjük, melynek az a különös tulajdonsága van, hogy ha felemelik, illetve háttal a világosság felé tartják, a gyermek felnyitja a szemét, felébred.

TANULÓK LAPJA

Előfizetési árak:

Egész évre . . . . 2 frt 40 kr.
Fél évre . . . . . 1 frt 20 kr.
Negyed évre . . . . — frt 60 kr.

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

Felelős szerkesztő:

Dr. RUPP KORNÉL

főgymnásiumi tanár.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, IX., Imre-u. 9.

Hirdetések felvételnek és jutányosan számíttatnak

IRODALMUNK JELESEI.

— ARCZKÉPCSARNOK. —

BÁRÓ EÖTVÖS JÓZSEF.

(1813—1871)

Eötvös József, a jelenlegi kultuszminiszternek, Eötvös Lóránd bárónak atyja 1813-ban Budán született s a legellentétebb hatások közt lett nagykoruvá. Családja arisztokrata és vallásos volt, nevelője, Pruzsinszky, a Martinovics-mozgalmak részese, az új filozófia és fölvilágosodás eszméit oltotta lelkébe, melynek aztán fő jellemvonása egész pályáján keresztül az ellentétekből való kibontakozás küzdelme, a vallásos érzés, a munka szeretete